

Værfts - Magazinet

Nr. 3

Desember 2009

8. årgang

Fredriksvern Værfts Venner

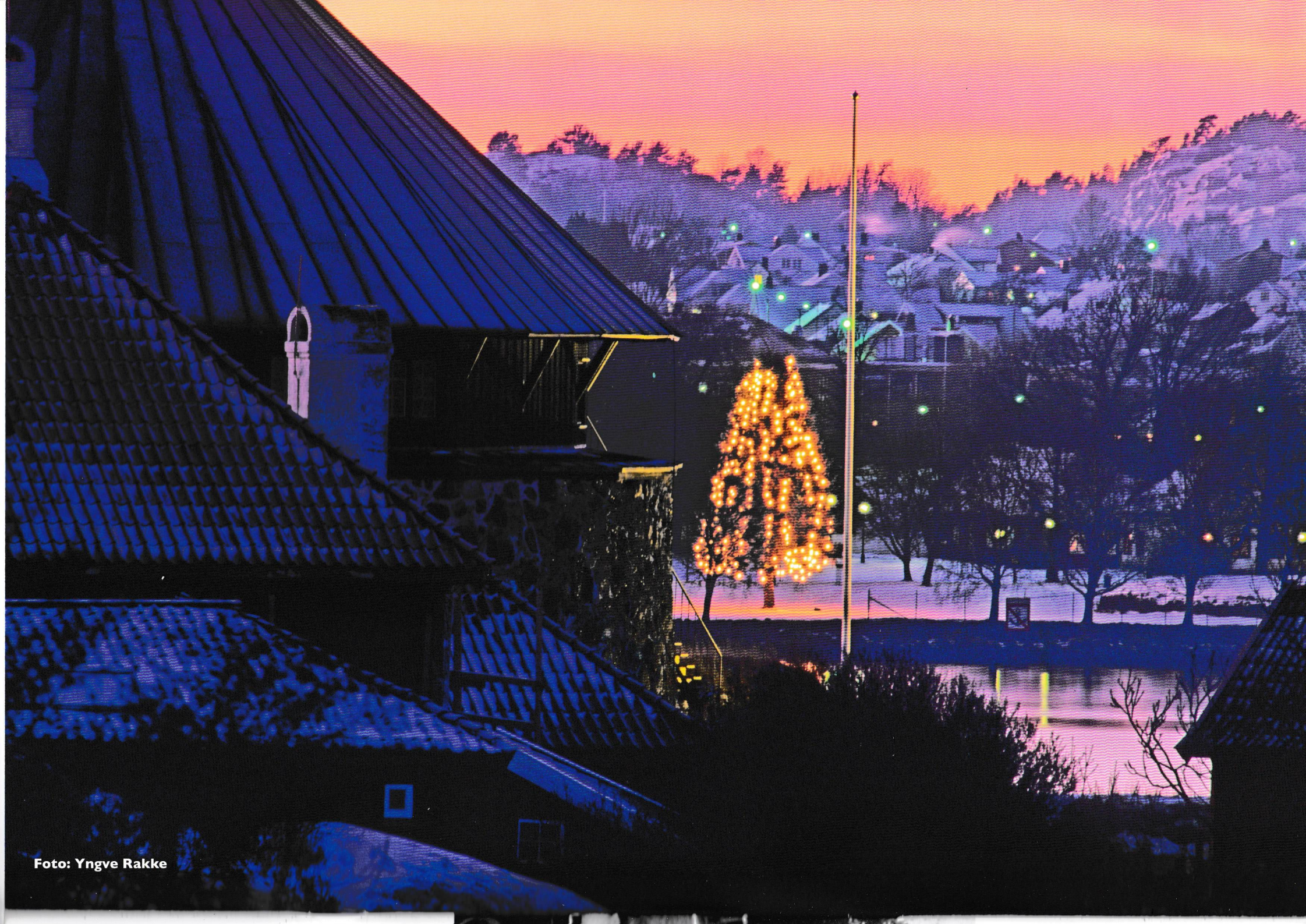

Foto: Yngve Rakke

Fredriksvern Verfts Venner

Foto forside:

Jul på verftet.

Foto: Stig Kvam

Foto tittelblad:

Tyskere på Verftet sommeren 1940.

Foto: Rune Sørli's fotosamling

Innhold:

Formanden har ordet	4
Luftvernartilleriets grunnlegger	5
Sjøredningsskolen	6
Positive vedlikeholdstiltak	11
«Marder» på Fredriksvern Verft	13
Klipp fra arkivet	18
Foreningsnytt	21
Sprenggranaten	22

I redaksjonen:

RUNE SØRLIE
JAN SCHIPSTEDT
SVENN DVERGASTEIN
PUTTE SOLBERG
ERLING HALVORSEN

Redaktør

Fotograf
Fotograf

Medarbeidere i dette nummer:

PER INGE OLSEN
PER INGE STEIEN
SJØREDNINGSSKOLEN

Formanden har ordet

I forbindelse med fremleggelse av Stortingsmelding nr. 33(2008-2009), ble det fra politisk hold uttalt at "Det er i dag omfattende utbedrings- og rehabiliteringsbehov på festningene, etter mange år med mangelfullt vedlikehold. Regjeringen legger derfor opp til at kritiske tiltak skal gjennomføres så snart som mulig og at festningsverkene skal ha en tilfredsstillende vedlikeholdsstandard innen 2020".

Etter et besøk hos festningsforvalter Trond Bergan, vet vi at denne meldingen - naturlig nok - enda ikke har blitt fulgt opp av økonomiske midler. Bergan kan imidlertid fortelle oss at som et ledd i Regjeringens krisepakke har en del midler blitt stilt til disposisjon for Forsvarsbygg til høyt prioriterte arbeider. Disse har gjort det mulig å sette i gang restaureringsarbeider både på Den tredobbelte Skanse, Geværgalleriet, Kongens batteri, og - som mange sikkert har lagt merke til - broen over kanalen. Dette er alle arbeider som vil bidra til å bevare Verftet som det klenodium det er.

Mediene brakte forleden også opplysninger om at Stavern etter planene skal ta imot 160 - 170 politistudenter til høsten 2010. Som grunn oppgis at økningen i elevantallet ved Politihøgskolen har medført plassmangel i Oslo. Ifølge vår tidligere formann i Venneforeningen, Terje Skjølberg, som er daglig leder ved JKØ, er planleggingen allerede startet med det

formål å ta imot dette antallet førsteårsstudenter fra høsten 2010. Han opplyser også at disse førsteårsstudentene sannsynligvis kommer hit igjen til sitt tredje år høsten 2012. Når vi så i tillegg har nye kull førsteårsstudenter hvert år, må det vel bli ganske trangt om plassen hvis den ordinære kursvirksomheten skal gjennomføres samtidig? Ifølge Terje vil ikke det medføre noen problemer forlegningsmessig fordi studentene skal innkvarteres på det private leiemarkedet, men det kan hende at klasseromsundervisning delvis må skje i midlertidige brakkerigger. Dette en ordning som vil ta slutt igjen sannsynligvis i 2015. Da ser ledelsen ved Politihøgskolen for seg en samling av alle studentene ved et nytt skolesenter i Oslo. Og da er vi igjen tilbake i "normale" tilstander ved Fredriksvern Verft.

Vi som tidvis sysler med store og små ting innenfor portene på Verftet, vil i alle fall ønske de nye studentene hjertelig velkomne, og vi tviler ikke på at de kommer til å finne seg vel til rette her.

Venneforeningen har også i år hatt besøk av ca 600 9 - klassinger fra Larvikskolene til den årlige orienteringen om Fredriksvern Verft. Den kulturelle skolesekken som navnet er, ble gjennomført i tiden fra 7 til 14 september ved helhjertet innsats av 6 av våre guider.

Og så vil jeg til slutt takke disse og alle de øvrige medlemmer som også i sommer har bidratt så ypperlig til guiding, museumsvakter og flaggheising - uten deres bistand hadde leiren vært noen opplevelser fattigere.

God Jul og godt nytt år

Per Inge Steien

Luftvernartilleriets grunnlegger – Major Richard Osmundsen

Ved Per Inge Steien

Blant papirer som tidligere Generalinspektør og sjef for Kystartilleriet, oberst G I Willoch, har avlevert til Forsvarsmuseet, er et dokument som antakelig er konsept til en nekrolog han har skrevet om major Richard Osmundsen (se bildet).

Da majorens navn og tjenester for grunnleggelsen av det norske luftvernartilleri er lite kjent blant luftvernartillerister, gjengis her noe av dette dokumentet: Major Richard Osmundsen døde 21. august 1961. Han ble 88 år gammel. Han hørte til de offiserer som ble utdannet til fastlønte offiserer ved det såkalte "kystoffiserskurs" – "det ekstraordinære kursus for utdanning av fastlønte offiserer for Kystartilleriet" 1899 – 1901. Han begynte sin militære løpebane som vernepliktig sekondløytnant med ansiennitet fra 1.9 1896 – dvs han var førstemann i sitt kull.

Major Osmundsen kom til å spille en spesiell rolle i Festningsartilleriet, idet han i 1916 av Forsvarsministeren, general Holtfodt ble sendt til England og Frankrike for å gjøre innkjøp av luftvernmateriell – eller antiballongskyts som det den gang het.

Det var under første verdenskrig at fly for første gang ble brukt i krig, og det gjaldt for de krigførende snarest mulig å finne motmidler mot dette nye farlige våpen. Engelskmenn og franskmenn trengte selv hver kanon som kunne brukes mot fly. Under disse forhold var det en enestående bedrift daværende kaptein

Osmundsen utførte da han klarte, midt under krigen, å få kjøpt hjem luftvernkanoner og ammunisjon fra både England og Frankrike. Dessuten fikk han selv anledning til å gjennomgå både fransk og engelsk luftvernskytteskole – så å si ved fronten.

Det fortelles en episode fra hjemkomsten da han presenterte sin reiseregning i Forsvarsdepartementet. De offiserer og funksjonærer i Departementet som fikk med saken å gjøre, korset seg over beløpet og visste ikke sin arme råd. Sluttsummen dreiet seg visstnok om ca 60 000 kroner. Til slutt var det ingen annen utvei enn å forelegge spørsmålet for statsråden personlig. Nå var det ikke en reiseregning i vanlig forstand. Det var også tatt med representasjonsutgifter i forbindelse med de store innkjøp. Han hadde, for å oppnå det umulige, nemlig å kjøpe kanonene så å si hjem fra kampstillingene, drevet stor selskapelighet, invitert offiserer, personell fra kanonfabrikker og War office osv til dundrende selskaper hvor han klarte å overtale dem til å gå med på salg.

Da statsråd Holtfodt fikk regningen presentert, spurte han derfor først og fremst hvor stort beløp det var som til slutt var investert i disse anskaffelsene. Da han hørte det, uttalte han, at da er jo denne regningen en bagatell i forhold til det som er oppnådd og ga den sin påtegning: "Anvises. Th. Holtfodt".¹⁾

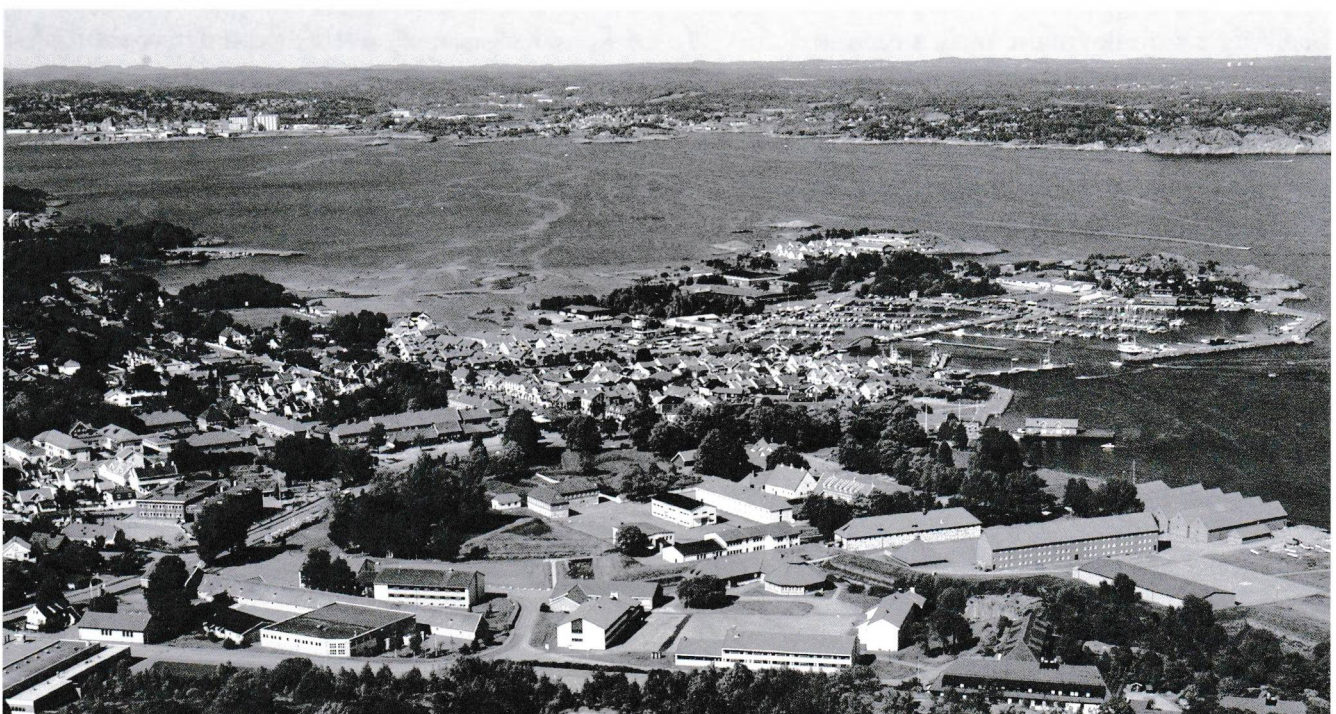
1) Det norske luftvernartilleris historie 1916-1945

Sjøredningskolen

**Videreutvikling og utdanning av Rednings-
skapets mannskaper krever omfattende
spesialopplæring som selskapet føler det er
viktig å ta kontroll over.**

Redningsselskapet etablerte derfor i okt. 2007 et kurs – og kompetansesenter ; SJØREDNINGSSKOLEN. Skolen er lokalisert ved Fredriksvern Verft i Stavern og kan i tillegg til opplæringen tilby rimelig kost og

losji i gamle maritime omgivelser. Basert på den unike kompetanse og det maritime renomme' som Redningssselskapet har opparbeidet seg gjennom mange år, skal skolen også levere kurs og opplæring til eksterne brukere.

Norsk redningstjeneste er i stadig utvikling og kravene til kvalitet øker. For Redningssselskapet er det viktig å strukturere all opplæring av sine redningsmannskaper, slik at de kan utføre sitt arbeid med god faglig forankring.

Ansatte ved Sjøredningsskolen (i Kadettbrakka):

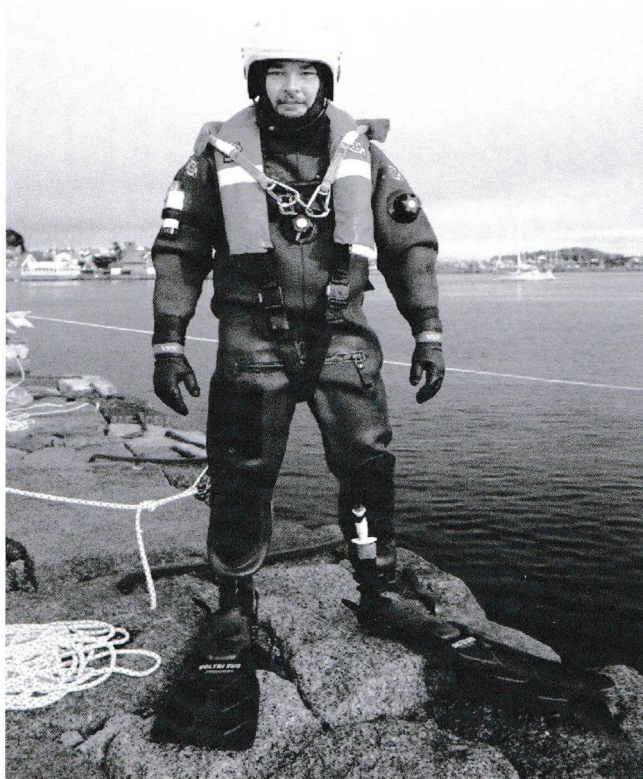
Daglig leder : Jarl Berge Larsen, Fagansvarlig (drift): Hans Jakob Gaupen, Fagansvarlig (simulator): Terje Prytz, I tillegg disponerer skolen en 50 % stilling som Hovedinstruktør (sjøredning): Ronny Pedersen (50 % ved hovedkontoret på Høvik) Deltidsstillinger: Terje Wroldsen og Svein Kalvø

I disse dager utlyses en fast instruktørstilling ved skolen.

”Maritim redningsmann”:

Sjøredningsskolen startet utdanning av maritime redningsmenn i okt 2008. Dette er en spesialopplæring med utgangspunkt i ”Nasjonal standard for redningsmenn”

Hver redningsskøyte skal på sikt være bemannet med en sertifisert maritim redningsmann. Skolen har pr. sept 2009 gjennomført 5 stk. kurs og således utdannet 30 stk. maritime redningsmenn.

Kursdeltaker ”Maritim redningsmann”

Hovedinnhold i kurset er :

- overflateredning
- akuttmedisinsk behandling
- bruk av redningsteknisk utstyr
- sikker evakuering/ redning
- samhandling med helikopter
- radioprosedyrer

Øvelse i forbindelse med kurs: ”Maritim redningsmann”

Akuttmedisinsk øvelse på Stavernsøya

”Hurtigbåtsimulator”:

Hurtigbåtsimulatoren RS ”Kadetten” er installert i skolens lokaler i ”Kadettbrakka”.

Første hurtigbåtkurs for egne mannskaper ble gjennomført i uke 7/ 2009.

”Gutta” på Askerbøringen er her i aktivitet under en SAR-øvelse på det første hurtigbåtkurset (jan. 2009)

Etter dette er 15 stk. hurtigbåtkurs gjennomført.

Simulatoren består av en hovedbro (RS Kadetten) som er bygget etter mal av Redningsselskapets ”Fosen- klassen”, og 3 stk. ”sidebroer” (RS ”Stavern”, RS ”Rakke” og RS ”Svenør”). I simulatoren kan man velge mellom 13 stk. alternative skipsmodeller (”ownships”), som kan seiles gjennom 6 stk. seilingsleder langs norskekysten.

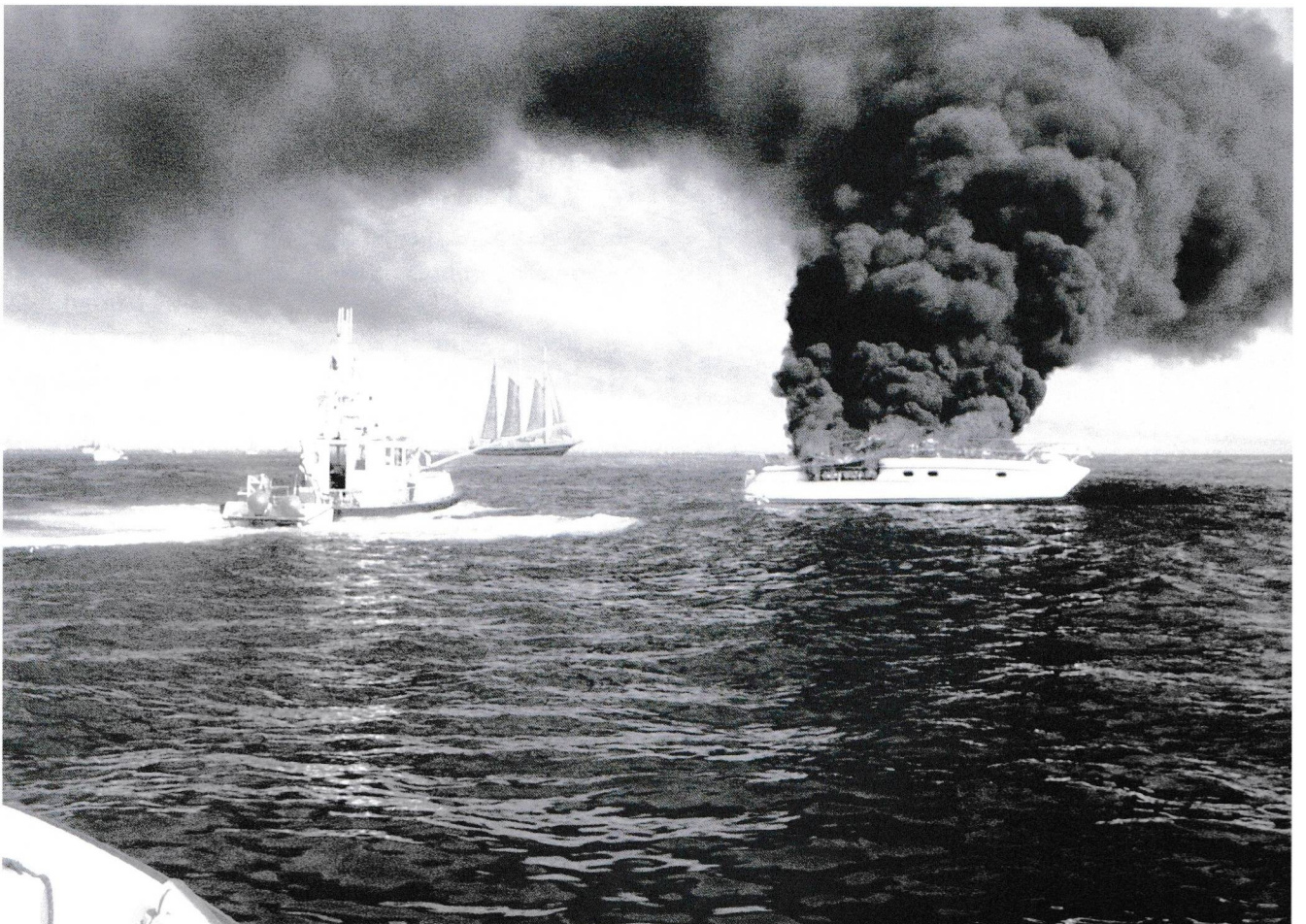
Simulatoren er levert av ”Kongsberg Maritime Simulations”, som er markedsledende i verden når det gjelder skipssimulatorene; bl.a er ”US Navy” en viktig kunde.

I tillegg til ansatte i eget rederi (ca 200 skipsoffiserer), blir hurtigbåtkurs også tilbudt eksterne hurtigbåtrederier (kunder er bl.a ”Tide Sjø”, som nå har bygget 4 nye ”Nesoddferger” og ”Flybåten” i Tønsberg).

I uke 41 skal skolen kjøre hurtigbåtkurs for losbåtførere. Dette er første kurs i henhold til avtale med Kystverket ang. opplæring for ca. 150 losbåtførere.

Skolen er i ny dialog med kystvakta i Algerie angående et fortsatt samarbeid.

De ønsker nå hurtigbåtkurs og redningsmannskurs for sine mannskaper.

Sjøredningsskolen har bl.a hatt ansvar for opplæring av mannskaper til den Algerske kystvakt.

SAR- operasjoner (simulator)

Sjøredningsskolen skal også tilby spesialkurs i SAR-operasjoner. Skolen har etter søknad blitt tildelt kr. 300 000 fra "Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse" for utvikling av SAR- kurs på simulator til egne mannskaper.

STCW- sikkerhetsopplæring (IMO- krav)

Sjøredningsskolen er i dag godkjent av Sjøfartsdirektoratet for å gjennomføre IMO sikkerhetsopplæring i henhold til STCW- konvensjonen. Denne sikker-

hetsopplæringen gir kompetanse i bl.a brannslukking, røykdykking, brannledelse, sjøredning , føring av livbåt, medisinsk førstehjelp og medisinsk behandling.

Davit m/ livbåt er montert på kai ved Båtføreningen og brannøvningsanlegg ved Flerbrukshallen (på gammel vaskeplass).

SAR- kurs ALUSAFE 2000

Sjøredningsskolen har i høst hatt ansvaret for 2 stk. SAR/ familiariserings kurs for Algerske kystvaktmannskaper. Kursene er gjennomført i Ålesund i samarbeid med "Maritime Partner" som har levert fartøyene. Skolen er nå forespurt om å ta ansvar for en videre utdanning av disse mannskapene ..

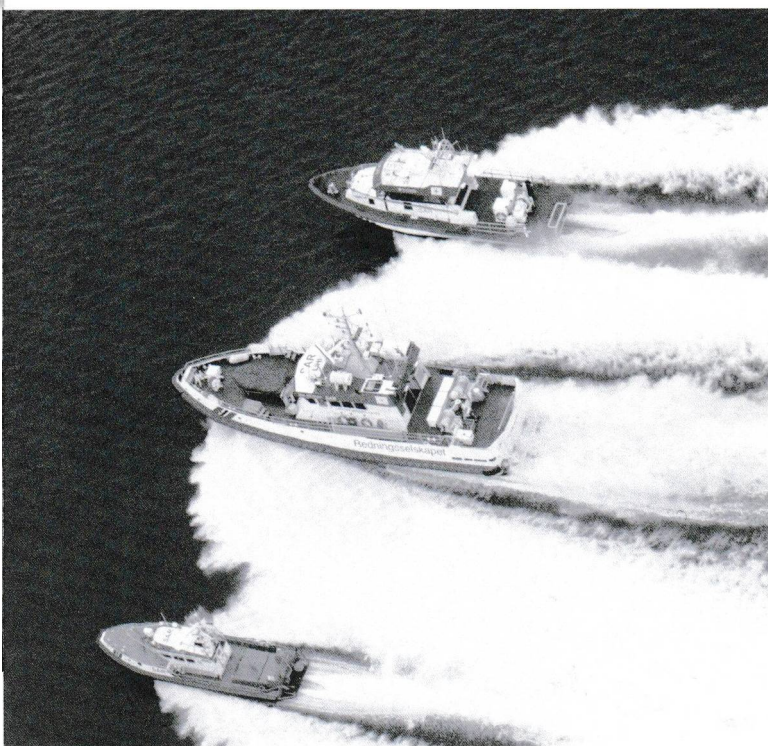
Redningsselskapet bygger en flåte for fremtiden...

Bildet til venstre viser de 3 nyeste fartøystypene : P.G. Sundt-klassen (øverst)/ Fosen- klassen (midten) /Simrad- klassen (nederst)

AVINOR- kontrakt

Sjøredningsskolen har nylig inngått avtale med Avinor AS om opplæring av alle mannskaper i sjøredningsberedskapen ved alle norske Avinor- flyplasser som ligger ved sjøen (ca 20 stk.).

Etter nylig gjennomført "pilotkurs" i Honningsvåg er våre instruktører denne høsten klar for Vigma (uke 40) , Værøy (uke 41) , Wærnes (uke 45 og 46) og Rørvik (uke 49).

Positive vedlikeholdstiltak på verftet

Av Per Inge Steien

De av våre lesere som har anledning til å ferdes på verftet ser at det arbeides på flere områder innenfor vollene. Mest synelig er nok vedlikeholdet av brua over kanalen. I perioden fra september til november har man revet den gamle brua og bygget et nytt fundament. Selve brua vil selvfølgelig se akkurat likedan ut som før.

I 2007 ble det gjennomført en tilstandsanalyse av samtlige festningsverk i Norge. Konklusjonen viste at det trengtes store bevilgninger for å holde anleggene vedlike. Ikke minst gjaldt dette sikringstiltak knyttet til områder der publikum ferdes.

Ved Fredriksvern verft førte dette til bevilgninger for å

- utbedre Geværgalleriet (feste løs stein og fuge om)
- utbedre Den Tredobbelte Skanse (mot Corntin og Sildehølet)
- utbedre Kanalbrua ((ny bæring og fundamentering)
- samt diverse tiltak på Kongens batteri rett øst for Verftsporten.

Til sammen utgjør disse tiltakene vedlikehold for flere millioner kroner. Videre arbeides det med å restaurere beddingene utenfor Galeiskurene – et prosjekt som har pågått en tid.

Venneforeningen er selvfølgelig meget godt fornøyd med de arbeidene som nå gjøres.

Spesielt sikring av vollene har vært et ønsket prosjekt i mange år. Det er bortimot 100 år siden det ble gjort større arbeider på disse.

Geværgalleriet ble også restaurert i 1954. Den gang var det "Verftes Venner" som sørget for finansieringen slik det framgår av avisutklippet på neste side.

Det vernes om de historiske verdier i militærleiren i Stavern

«Verftets Venner» setter i stand Geværgalleriet – Større reparasjonsarbeider er utført på de gamle bygningene isommer

Det er i de siste årene lagt ned mange penger for å verne om den historiske delen av militærleieren i Stavern. Ved siden av den omfattende utbyggingen av leieren har man også funnet plass på budsjettene til nødvendige reparasjoner av de gamle og tradisjonsrike bygningene, og i dette arbeidet har man også fått verdifull støtte av foreningen «Verftets Venner».

Også isommer er det gjort mye med den «historiske» delen av Stavernleieren. På kommandoboligen var taket i en dårlig forfatning. Dette er utbedret og gjort i stand slik at det kan stå imot værgudenes angrep i lange tider fremover. I kadettbrakken er det omfattende arbeider igang. Innvendig skal bygningen få moderne undervisningsrum, mens man utvendig «restaurerer» bygningen så godt som det lar seg gjøre. Det kan videre nevnes at Steinbrakken, Kruttårnet og flere av de andre bygningene som er vel kjent over hele landet, er satt i utmerket stand, og disse gamle bygningene vil fortsatt bli leierens vakreste trekk i mange år fremover.

I disse dager er det satt igang en utbedring av det gamle Geværgalleriet i den sydligste delen av leieren. Noen praktisk betydning har ikke disse arbeidene, men sett under en historisk synsvinkel har de stor verdi. Det er da også «Verftets Venner» som har skaffet de

nødvendige midler til disse arbeider, og i leieren er det stor tilfredshet over at også denne delen av leieren blir restaurert.

Mye asfalt legges ihøst Grunnarbeidene på de

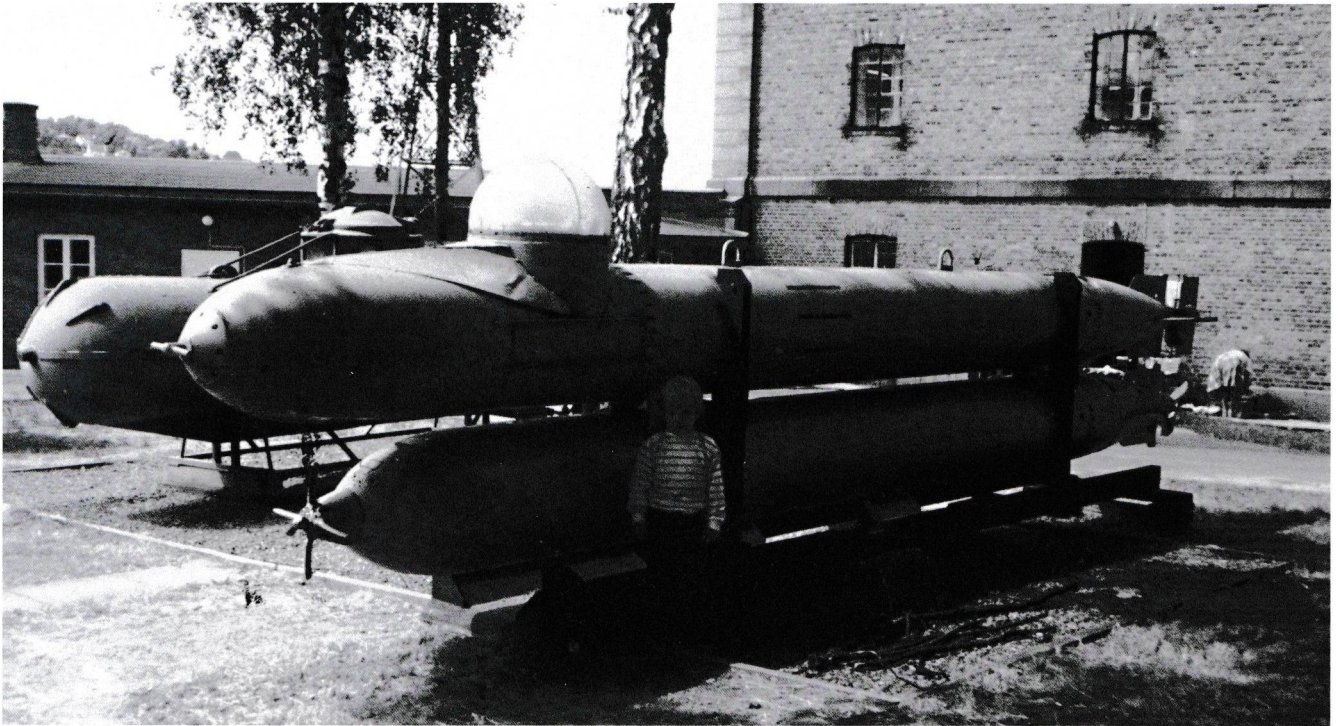
I hele sommer har det pågått store asfaltarbeider i militærleieren i Stavern, og etter hva oberstløytnant Sverdrup forteller til Morgenavisen vil disse arbeider bli avsluttet ihøst.

I første rekke er det den store plassen foran garasjene som skal få fast dekke. Her synger planeringsarbeidene på siste vers, og asfaltapparatene er på plass slik at de avsluttende arbeider kan settes

Utklipp som viser at venneforeningen var delaktig i restaurering av Geværgalleriet i 1954.

«Marder» på Fredriksvern Verft 1944-45

Av Rune Sørlie

Tysk Marder på Marinemuseet i Horten. Foto: Rune Sørlie.

Enmannsubåter kom til Vestfold i det siste krigsåret, og var da organisert i grupperingen "Kleinkampf-flotillen 366". Administrasjonen for gruppen var stasjonert på Måkerøy på Tjøme under ledelse av Oberleutnant zur See Heinsius som var sjef fra desember 1944 og til krigens slutt.

Kleinkampf-flotillen hadde tre stasjoner i Oslofjorden.

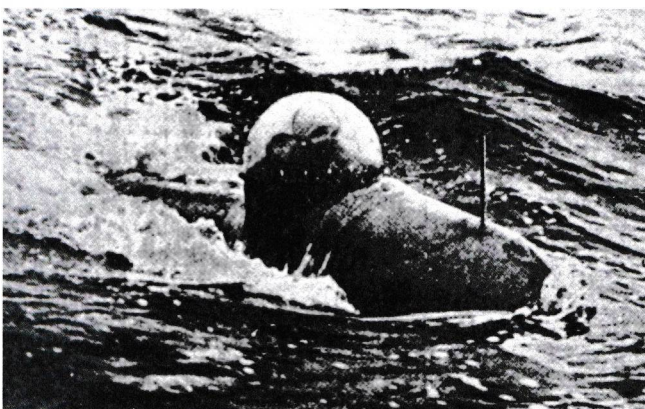
- K-flotille 1/366 Stavern, med 15 "Marder".
- K-flotille 2/366 Måkerøy, med 15 "Marder".
- K-flotille 1/265 Håøya, med 20 "Biber".

I Stavern ble det høsten 1944 opprettet en "hemmelig" skole for å utdanne personell til enmannsubåten med torpedo som het "Marder".

«Marder» hadde imidlertid en forgjenger som het «Neger», som også var en tysk enmanns torpedobærende farkost, men som ikke kunne dykke. "Neger" ble brukt av den tyske Kriegsmarine i tidsrommet fra slutten av 1943 til 1945. Navnet "Neger" oppsto via navnet, Richard Mohr, som var navnet på konstruktøren. Mohr er et tysk ord for myr, og er en gammel-dags høflig tysk betegnelse for en afrikansk neger.

En "Neger" veide 2.750 kilo med torpedo. Den kunne tilbakelegge en reise på 48 nautiske mil (89 km) med en fart på 4 knop (7,4 km / t).

Rundt 200 fartøyer ble produsert av typen "Neger" i 1943/44. De første ble satt inn i tjeneste fra mars 1944. Men "Neger" viste seg å være svært farlig for mannskapet som bemannet den, og opptil 80 % av førerne omkom under bruk. Likevel ble en alliert

Tysk Marder i overflatestilling.

Det var modige menn som ikke led klaustrofobi som bemannet en Marder.

krysser, en alliert jager, og tre allierte andre fartøyer av typen "Catherine-klasse" (mine-sveipere) senket med "Negere" i 1944.

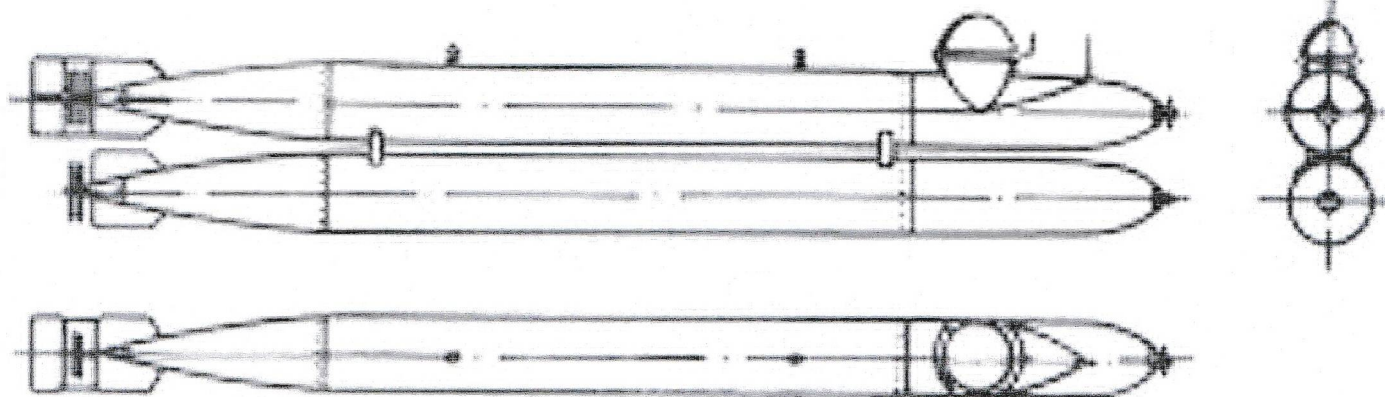
Tyskerne videreutviklet og forbedret denne typen torpedofarkost utover krigsåret 1944, og den nye modellen som kom het "Marder" (Mår).

Dette nye 5-tonn tunge (med torpedo) fartøyet hadde en cockpit av plexiglass, omtrent som i et fly. Takket være en dykketank og komprimert luft, kunne denne bemannede torpedo faktisk dykke til dybder på 100 fot, men den hadde en svært begrenset utholdenhet under vann. Det var 8,3 meter langt, og var utstyrt med en AEG-Elektromotor med der tilhørende batterier.

De første "Mardere" som ble satt i tjeneste her i Stavern kom i juli 1944.

Det ble bygget rundt 500 stk. av "Marder" frem til mai 1945, og 15 av disse befant seg på Fredriksvern verfts grunn. Siden dette våpenet var svært hemmelig, ble mye av eksersisen og opplæringen gjort innendørs. Selve farkostene var ofte plassert under presenninger ute på sletta. Det er ikke så mange som vet at det fantes så avanserte våpentyper i Stavern på den tiden, men folk i hjemmestyrkene fulgte godt med, og rapporterte hva de observerte til myndighetene i England.

Det fantes også en variant enmannsubåt i Vestfold, men som kunne føre med seg 2 torpedoer. Denne farkosten fikk navnet "Biber" (Bever). Det ble også opprettet en egen skole for utdanning av førere til "Biber", og da med base på Håøya i Vestfjorden utenfor Tønsberg.

Oversikt over plasseringen av enmanns ubåter med torpedo i Norge under krigen

Kleinkampf-flotillen

K-division i Narvik

K-flotille 2/265 Engeløy Biber 11 stk. fartøyer
80 mann

K-flotille 1/215 Ullvik Linzen 30 stk. fartøyer
100 mann

K-flotille 1/362 Brenvik / Hamarøy Marder
20 stk. fartøyer 70 mann

K-flotille 1/265 Engeløy Biber 13 stk. fartøyer

K-division i Trondheim

K-flotille 2/216 Namsos / Selvenes Linzen
36 stk. fartøyer 80 mann

K-flotille 1/216 Kristiansund Biber 15 stk. fartøyer
90 mann

K-flotille 2/267 Molde / Kr.sund Biber
15 stk. fartøyer 90 mann

K-division i Bergen

K-flotille 2/362 Herdla Marder 20 stk. fartøyer
70 mann

K-flotille 3/362 Krokeidet Marder 20 stk. fartøyer
70 mann

K-flotille 2/215 Flatøy Linzen 30 stk. fartøyer
100 mann

*

K-division i Stavanger

K-flotille 476 Sola Molch 30 stk. fartøyer 200 mann

K-flotille 1/263 Hölen / Søgne Biber
14 stk. fartøyer 90 mann

K-flotille 2/263 Tangen / Arendal Biber
15 stk. fartøyer 90 mann

K-division i Oslofjorden

K-flotille 1/265 Haaøy Biber 20 stk. fartøyer
120 mann

K-flotille 2/366 Maakerøy Marder 15 stk. fartøyer
45 mann

K-flotille 1/366 Stavern Marder 15 stk. fartøyer
60 mann under ledelse av Oberleutnant Lehmann.

Følgende enmannsubåter ble benyttet av tyskerne i Norge de siste to krigsårene.

"Biber"

En liten ubåt bemannet med en mann, utstyrt med to torpedoer. Fartøyet var ca 30 fot lang og hadde en Opel gass motor. Hastighet: 5 knop under dykking, maksimal dybde var 30 meter.

"Marder"

Dette var en enmannsubåt som hadde en torpedo.

"Molch"

U-båt som fraktet to torpedoer. Samme motor som hos "Marder", men hadde en hastighet på 5 knop ved dykking. Maksimal dybde var 40 meter.

Alle disse fartøyene var utstyrt med en gummibåt til bruk i nødstilfelle.

"Linsen"

Dette var ikke en ubåt, Lengden var 18 meter. Den kom i to versjoner, en liten og en stor variant. Den minste hadde et mannskap på 3 mann, og en vekt på 800 kg. Den store hadde en vekt på 1300 kg, men hadde et mannskap på bare en mann. Denne versjonen var i bruk i Norge. Det bar et 348-kg tungt stridshode, og hadde en hastighet på 30 knop. Den ble drevet av en Ford 3,5 liter V 8 gass motor. Disse fartøyene ble operert i par, og da med et ledende fartøy.

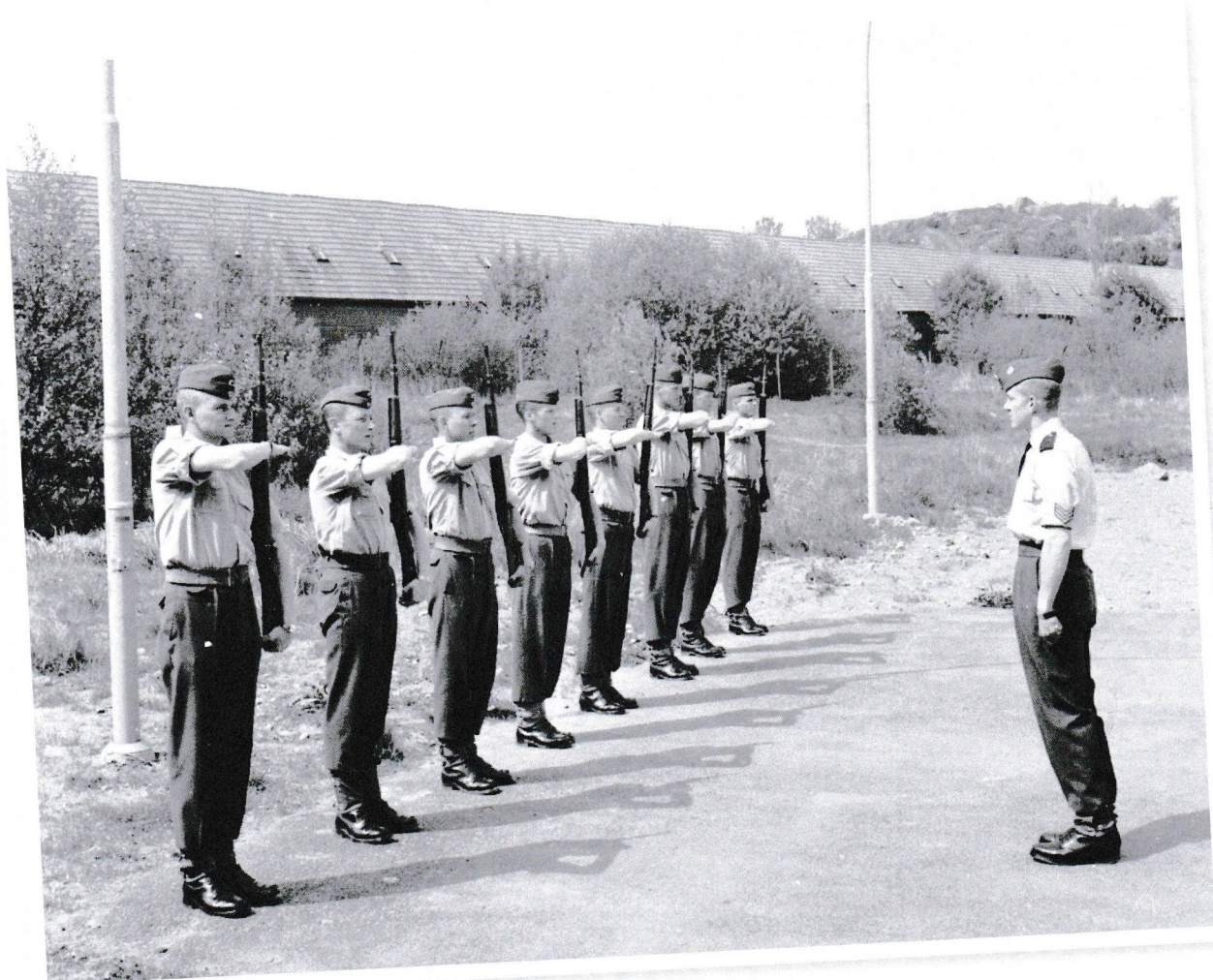

Tysk okkupasjon på Verftet sommeren 1940. Foto: Rune Sørli's fotosamling

I forrige nummer av Værfts-magazinet presenterte vi flere bilder som vi ønsket hjelp til å identifisere. Responsen har ikke vært så stor denne gang, men vi har fått bekreftet at kapteinen som står sammen med oberstløytnant Erichsen om bord på "Rakett I" er Børre Hasle.

Her er et nytt bilde som aldri har vært publisert før. Det viser trening i sluttet orden for befalsskolekullet 1963/64, men kan noen gi oss navnet på sersjanten som kommanderer?

Vi trenger også hjelp til identifisering av disse portrettene. Vi tror de er tatt tidlig på 1960-tallet.

Dette bildet er hentet fra en lunsjpause utenfor en av kontorbrakkene tidlig på 1980-tallet. Personene på bildet tilhørte Administrasjonsgruppen. Vi mangler navnet på de 2 damene til venstre. For øvrig ser vi fra venstre: Lower, ukjent, ukjent, Arnesen, Nøstdahl, Thue Nielsen, Karlsen, Raaen og Magnussen

Tyskere ved Fredriksvern ett år etter frigjøringen

Så sent som i begynnelsen av april 1946 befant det seg 318 østerriske wermachtssoldater ved Fredriksvern verft. Disse var under kommando av Distriktskommando Østlandet og ble uttransportert i månedsskiftet april/mai. I tillegg til disse var det igjen en del tysk marinepersonell. 12. juni 1946 var det fortsatt 28 tyskere ved verftet. Dette var i hovedsak spesialarbeidere og arbeidsmannskaper.

Befolkningen i Stavern var svært interessert i å bli kvitt tyskerne snarest mulig etter krigen. Dette går klart fram i et brev til forsvarssjefen fra formannskapet i Stavern kommune datert 9. november 1945. Foranledningen var at Vinkelbrakka brant ned dagen før. Tyskerne bodde i brakker hvor det var satt inn provisoriske ovner, uten brannmur og uten skorstein, bare med et ovnsrør stukket rett ut av veggene – ikke rart man var bekymret. Her et sitat fra brevet:

Det forekommer Stavern formannskap at den

eneste virkelige probate måte hvorpå man kan hindre Fredriksvern verfts tilintetgjørelse, er å få tyskerne vekk. Så meget mer forbauser det oss at rykter om at tyskerne skal forbli i Stavern ennå i 2 år antar fastere form. Vi vil være meget takknemmelig for å motta herr Forsvarssjefens nærmere meddelelse herom, idet vi, som varetagere av Staverns interesser, på det bestemte må protestere mot en slik ordning. Det må være innlysende for enhver at det vil bety den alvorligste ulykke for Stavern at byen skal være fordømt til å være et tysk refugium ennå i årevis.

Det kan derfor synes underlig at Luftvernregimentet på forsommeren 1946 anmodet Distriktskommandoen om å få beholde det gjenværende tyske marinepersonellet som en arbeidskommando. Tyskerne ble brukt til opprydding og grøfting innen alle deler av leiren. Spesielt gjaldt dette utbedring av volene, opprensning av vollgravene, istandsettelse av broer, brakker, garasjer og verkstedbygg.

Distriktskommandoen avsto naturligvis denne søknaden – tyskerne hadde vært på verftet lenge nok.

Klipp fra arkivet

Markenteriet

Vi har i tidligere utgave av Værfts-magazinet skrevet om Markenteriet som holdt til i Steinbrakka, 1 etasje, under Krigsskole- og luftvernregimentperioden. Dette var datidens kantine hvor en kunne få kjøpt en del

nødvendighetsartikler samt litt å bite i om sulten ble for stor ut over kveldene.

For å vise hvordan vareutvalget var den gang gjengir vi prislisten fra 1935.

Markenteriet Prisliste av 3. juni 1935

Kaffe,	pr	kopp	10 øre	Lommetørklær	pr	stk	40 øre
Saft,	pr	glass	10 øre	Bukseseler	pr	par	230 øre
Melk,	pr	glass	10 øre	Selestrøpper	pr	stk	15 øre
Brus,	pr	flaske	40 øre	Håndklær	pr	stk	100 øre
Selters,	pr	flaske	20 øre	Badebukser	pr	stk	325 øre
Vørterøl,	pr	flaske	50 øre	Klæshengere	pr	stk	15 og 20 øre
Landsøl	pr	flaske	50 øre	Piper	pr	stk	100 og 150 øre
Kaker,	pr	stk	7 øre	Tobakk og cigaretter – fast pris fra fabrikken			
Wienerbrød,	pr	stk	7 øre	Sirup, små bokser			50 øre
Spisesett (3 deler)			125 øre	Sirup, store bokser			100 øre
Tannbørste			125 øre	«Mors marmelade»			125 og 100 øre
Tannbørste			65 øre	Sardiner			45 øre
Speil			80 øre	Son gaffelbiter			55 øre
Kammer			50 øre	Laksepostei			55 øre
Skobørster			50 øre	Appetittsild			40 øre
Neglebørste			25 øre	Sardiner i olje			45 øre
Sepe	pr	stk	25 øre	Nevlunghavnsreker			55 øre
Sepe	pr	stk	20 øre	Leverpostei			40 øre
Tann- og barberkrem har fast utsalgspris fra fabrikken				Sommerbiter			40 øre
Skriveblokker			75 og 45 øre	Fyrstesild			45 øre
Skrivepakter			35 og 25 øre	Taffelost			70 øre
Løse konvolutter			3 øre	Sjokolade – fast pris fra fabrikken			
Løse skriveark			2 øre				
Blekk pr flaske			40 øre				
Blyanter	pr	stk	15 øre				
Pennesplitter			3 og 5 øre				
Prospektkort			15 øre				
Strømper pr par			1000 øre				

Approberes

Luftvernregimentet Stavern, den 3. juli 1935

Osc. Hammerstad

Vi etterlyser bilder, dokumenter, reglementer, gjenstander.

Arbeidet med vårt foto- og dokumentarkiv går stadig framover. Arkivet består nå av nærmere 3000 bilder. Vi tror det finnes flere bilder fra Fredriksvern verft i albumer og i skuffer og skap rundt omkring og vi er selvfølgelig interessert i å få lånt så mye som mulig for å supplere arkivet. Vi er dessuten interessert i militære reglementer, gjenstander, uniformseffekter m.m. som kan knyttes til den militære virksomheten på verftet.

Hvis du er interessert i å få tak i et bestemt kullbilde fra befalsskole- eller offisersutdanning har vi nå registrert de aller fleste. De kan kjøpes gjennom vneforeningen mot en rimelig godtgjøring.

Dessverre mangler vi fortsatt noen bilder og spør leserne våre om hjelp:

LBAS/sersjantlinjen 1968-69 (her har vi bare operasjonslinjen)

LSS/befalsskolen 1986-87, 1987-88 og 1989-90

Krigsskolekull :Administrasjon/Materiellinjen for årene 1996-97, 1997-98 og 1998-99

Krigsskolekull: Luftvernlinjen 1979, 1981, og fra 1983 og senere LOSK/Luftvernlinjen 1981-83.

I 1958 og 1959 ble det gjennomført 2 ekstraordinære inntak ved befalsskolen. Det dreide seg om etterutdanning av befal uten formell befalsskole. Utdannelsen varte i ca 8 måneder.

Det første kullet startet i juli 1958 og var ferdig i mars 1959. Det var 27 elever. Her har vi navn på elevene, men mangler kullbilde (hvis det ble tatt da).

Det andre kullet besto av 19 elever og fikk sin utdanning i perioden april-desember 1959.

Her mangler vi i tillegg til bilde også navnene.

Hvis du har opplysninger som kan hjelpe oss, eller har bilder m.m. som kan tenkes å være av interesse – ta kontakt med Per Inge Olsen tlf 932 66 620.

Foreningsnytt

Venneforeningen har siden forrige utgave av Værftsmagasinet mottatt økonomiske bidrag fra Eckbo's Legater på kr. 35000,00 og en restbevilgning fra Luftforsvarsstaben på kr. 10000,00 som skal benyttes til å lage en modell av leiren fra andre verdenskrig.

Ellers er arbeidet med en utstilling av håndvåpen som er benyttet i undervisningen ved Forsvarets skoler i Stavern kommet godt i gang. Her mangler vi fortsatt et par våpen som det fremdeles ikke har lyktes oss å få tak i.

I forbindelse med Stavernfestivalen påtok Venneforeningen seg å administrere parkeringen på Justis-sektorens leide område i leiren. Denne ordningen kan bli aktuell neste år også.

Ellers har vi også i år gjennomført orienteringer og

omvisninger for alle 9-klassingene i Larvik-skolene. Det er blitt en årlig foreteelse som del av den kulturelle skolesekken.

Jahn Schipsted arbeider nå med å fremskaffe personalia på de som er avbildet på veggene i Kommandersjantrommet. Disse vil bli benyttet til å lage en mer fortellende og publikumsvennlig utstilling i dette rommet.

Per Inge Olsen arbeider utrettelig videre med vårt bildegalleri og vår dokumentsamling. Her finner han mange interessante ting som han deler med oss andre i artikler i Værftsmagasinet.

For øvrig har sommeren forløpt som normalt med guiding, åpne museer og hyppige besøk.

Fra FVV's utstilling.

Spreng Granaten

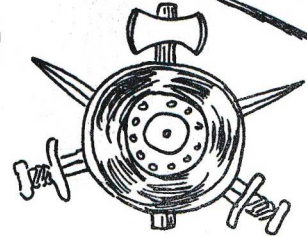
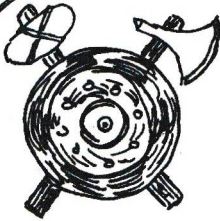
JULEN
1961

glimt fra historien

KAPTEIN ALFRED DREYFUS' SKJEBNE.

REDIGERT AV LT. R. CHRAMER.

DE FLESTE KJENNER NAVNET DREYFUS, DEN FRANSKE ARTILLERIOFFISEREN SOM BLE OFFER FOR EN BLODIG URETTFERDIGHET, FALSK ANGIVELSE, RÆTTSAK OG ENDELIG DEPORTASJON TIL DJEVELØYA FOR RESTEN AV LIVET.

Dreyfus ble på Djeveløya i omlag 5 år. Hva var det nå som hendte?

Hvorfor kunne en mann få en slik skammelig behandling? En offiser ofres for republikkens ære!

Kaptein Dreyfus var jøde og tjenestegjorde som aspirant i den franske generalstab. Hans jødiske opprinnelse hadde satt han i et uheldig lys, han var visstnok den eneste jøde med offisersgrad i den franske arme.

La oss ta for oss noen av hovedpersonene i det dramaet som rystet verden i 1890 årene.

Krigsministeren Mercier, sjefen for generalstaben general Boisdeffre, sjefen for operasjonsstaben major Picquart, sjefen for kontraspionasjen oberst Sandherr, Major Henry, major Esterhazy. Bataljonsjefen major von Schwarzkoppen, Emile Zola og Georges Clemenceau.

Alfred Dreyfus var artillerikaptein.

Dreyfus var ganske rik, hans formue ga han en årsinntekt på 30.000 gullfrancs.

La oss se hva som gikk forut for deportasjon av kaptein Dreyfus.

September 1894 fant rengjøringshjelpen i den tyske ambassade, frøken Bastian (en av major Henrys betalte medhjelpere) et istykkerrevet brev adressert til oberst Schwarzkoppen, dette inneholdt fortegnelse over franske militære dokumenter som avsenderen tilbød den tyske militærattacheen.

Major Henry gransket skrivet, og oversendte dette til oberst Sandherr.

Krigsministeren ga ordre om skriftundersøkelse.

Den skyldige må finnes, og det så snart som mulig, og Dreyfus blir den mistenkte.

Major Clam setter etter ordre igang forhør, og leser et fingert brev over de nevnte dokumenter.

Etter en stund stanser majoren opplesningen og roper: "De skjelder kaptein Dreyfus! Jeg arresterer Dem, De er anklaget for høyforræderi!" Majoren peker på en revolver som ligger på bordet (det var selvmordtilbud!)

"Jeg er uskyldig", roper Dreyfus, "De kan drepe meg om De vil."

Dette hendte 15. oktober 1894.

Nå var snøballen igang, og den måtte ikke stanse.

Den 6. desember samme år blir kaptein Dreyfus stilt for krigsrett. Ved hjelp av falske dokumenter og aktstykker, samt løgnaktige påstander, (først og fremst av major Henry) blir Dreyfus erklært skyldig, og dømt til avskjed og deportasjon på livstid.

Krigsretten visste at krigsministeren og generalstaben ville ha en slik utgang.

Den franske armeens ære sto på spill, og den skyldige måtte utpekes snarest mulig.

At Alfred Dreyfus var et heldig valg, er klart, han var

jøde og "sto heldig til for hugg" (for å sitere Snorre i en hendelse fra vår historie).

I januar 1895 marsjerte troppene opp til oppstilling ved den franske krigsskole i Paris.

Trommene hvirvler, og kaptein Alfred Dreyfus føres fram for armeejefen, som kommanderer Gi akt. "Alfred Dreyfus De er uverdig til å bære våpen. Det franske folk degraderer Dem."

Det måtte kjønes som piskeslag, Dreyfus var blek.

Hans spåletter ble brutalt revet av, hans sabel brukket i biter. Han blir tvunget til å foreta en marsj foran fronten av avdelingene, men mens han marsjerer, roper han i fortvilelse: "En uskyldig mann blir vannæret! Leve republikken! Leve den franske arme!"

"Heng Dreyfus", ropte pöbelen utenfor på gatene.

Nå var siste blad i historien Dreyfus skrevet, trodde de fleste.

En måned senere sitter Dreyfus på båten som fører han til det sted som ifölge dommen, skal være hans heim for resten av livet.

Vi skulle tro at Dreyfus var knekket og at han hadde resignert, men nei.

Dreyfus begynte snart å tenke seg muligheten for å få tatt saken opp til ny behandling, og begynte å sende brev til alle som kunne tenkes å ville hjelpe han.

Endog til presidenten sendte han flere brev, - men Dreyfus var bare et nummer blant andre fanger på Djevelöya.

Saken var tilsynelatende glemt.

General Boisdeffre fikk ikke helt ro, og etter en stund ba han major Picquart sette igang etterforskning i Dreyfussaken.

Ved et tilfelle finner majoren brevet som fröken Bastian fant i den tyske ambassaden, og hva mere er han oppsporte noen brev som major Esterhazy hadde skrevet. Ved nærmere undersøkelser viste det seg at Esterhazy var en umoralsk person på mange måter, og dette samt brevene, gir major Picquart gåtens lösning: Dreyfus er uskyldig!! Den virkelige forbrüter er major Esterhazy.

Nå står armeens ære på spill mer enn noen gang.

Major Picquart overleverer alle fakta til sin general.

General Boisdeffre trekker på skuldrene og smiler.

Major Picquart mister besinnelsen og roper i sinne:

"General, dette er avskyelig, jeg vil ikke ta dette med meg i min grav."

Den franske "æren" hadde fått en farlig motstander.

Major Picquart må snarest fjernes.

I NESTE ARTIKKEL VIL VI SE UTVIKLINGEN, OG DEN ENDELIGE UTGANGEN AV EN SAK SOM SATTE HELE VERDEN I KOK.

SPRENGGRANATENS

Julekort

Så er det jul igjen, og tradisjonen tro sender befal og sivile sine julekort til hverandre.

S/sjt Birger Johansen åpner kjeden med følgende:

Jeg vil benytte anledningen til å sende magasinform S Olsen en julehilsen med håp om at lageret må bli stengt hele uken neste år. Personellet bør ha krav på dette. Dersom MT-kurset ikke skulle få utlevert nøkkellemner må du

sørge for å få bare halve skylden.

alle medarbeidere, befal og mannskap for et hværelig arbeidsår. Med dette Sigurd Olsen tar sentringen på hodet og sender den over til v/sjt Wåle med ønske om at lageret og bestilling og behov kan gjøre en sammenslutning i 1962.

Da tror jeg lagerbeholdningen alltid vil stemme med kladden. Navn på institusjonen? - Kvikk Service -.

V/sjt Wåle legger den pent ned og sender en liten stusser til nærmeste mann som er fenrik Nilsen.

Gratulerer med overføringen fra sure sokker til sure vaskefiller. På kjøpet en riktig god jul.

Fenrik Nilsen dribler av et par mann, snubler og ballen fyker inn dørråpningen til major Bøyesen.

- God jul major! Og så håper jeg Balubastammen vil være like flittig i året som kommer som majorens bier.

Her vil majoren ha straffespark på Nilsen, men vi lar spillet gå. I fullt sinne sender Bøyesen et slevspark opp på tribunen og treffer major Berg i hodet med ønske om at freden stammeledere imellom må ytterligere styrkes i året som kommer.

Major Berg pakallier en viss person fra underverden på "ækt trønderesk", blunker lurt og dermed kommer et bondespark som må få betegnelsen "dagens høyeste". En kastevind tar ballen og den faller ned på skrivebordet til kapt Tørklep. - Håper året som kommer må bli fruktbringende for kapteinen, likeså at multemengden aldri i noe år kommer under 14 stk bær.

Kapt Tørklep gir seg god tid med ballen, men så endelig kommer innkastet som går til lt Wahlström.

Løytnanten får mitt kompliment for genial løsning av fritidsproblemet i

forbindelse med "Kapitän". Samtidig takk for de bøker han ikke fikk lurt på meg. Selvfølgelig også "godeste" jul.

Lt Wahlström tar ballen på kornet og den fyker rett opp i beordringslista for daghavende offiser som lt Aksdal just holder på med.

God jul, Aksdal, og vi to lover hverandre å spre enda mere solskinn i året som kommer.

Lt Aksdal har sin tvil angående solskinn, for han har i virvaret ført opp Roye Karlsen to ganger som dag off på samme listen.

Jeg ønsker Roye god vakt - - nei, jeg mener god jul.

Roye Karlsen har spilt fotball før, så denne pasningen tar han fint.

Jeg ønsker sjt A Nielsen fortsatt fremgang i gym salen uten for mye "sand-mel" i drevene. Skål for det nye året.

Au - - - denne ballen traff i solar plexus og "belgen" stoppet en stund. Huff - dette var fælt, men OK, herr

personelloffiser: Mitt håp i det nye år er at det må bli ledig noen meje stillinger. Kan du fikse det ønsker jeg deg god jul.

Fenrik Tvedt gjør her anskrik og det resulterer i, på grunnlag av tidligere advarsler, at sjt Nielsen blir utvist av banen for brudd på spilllets regler. - Liker ikke fotball så derfor spiller jeg kun håndball, sier Tvedt, og hysser ballen til "Lølla på arkivet" med ønske om fortsatt godt samarbeide - sivilt og militært. God jul og godt nytt år.

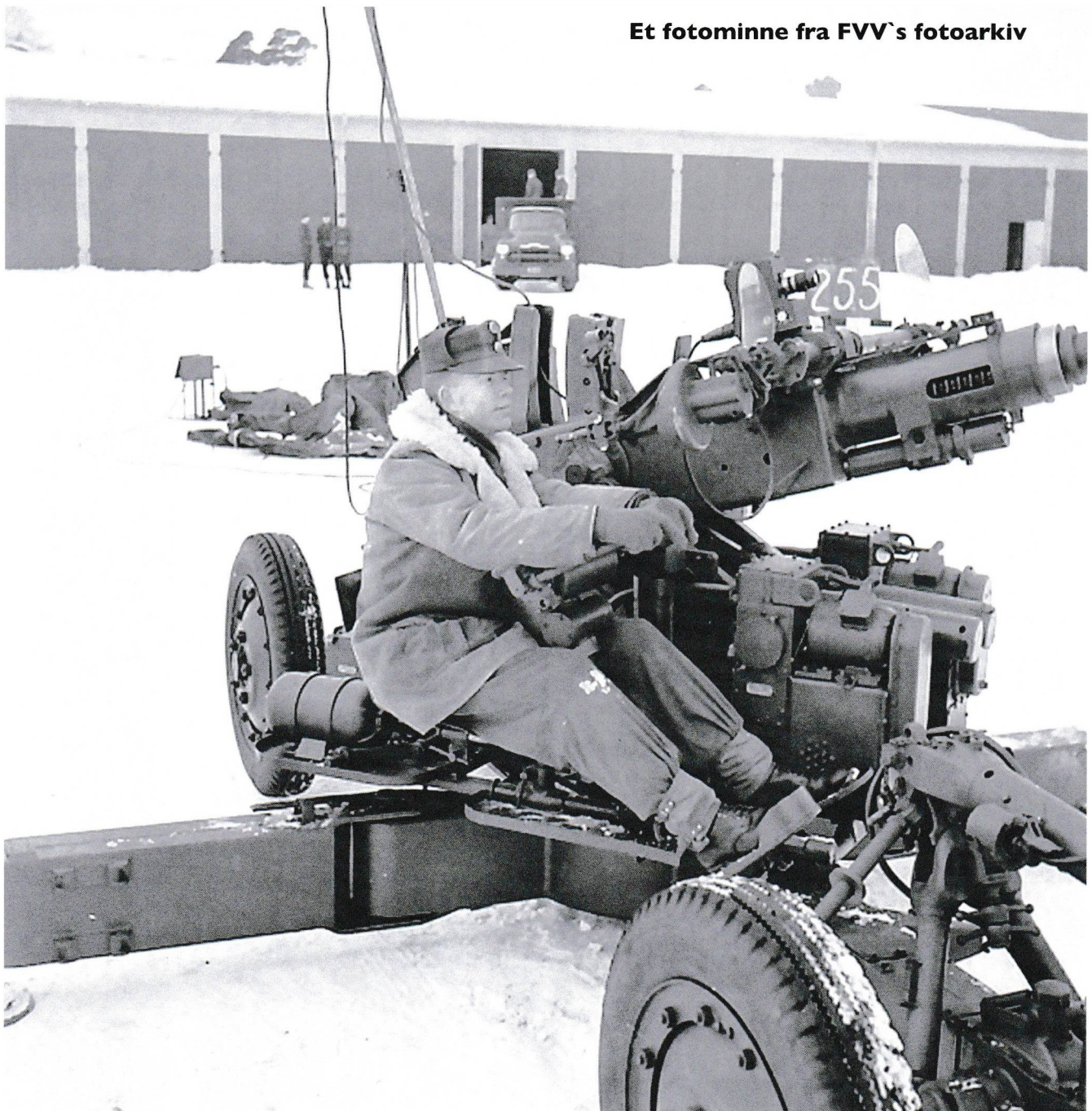

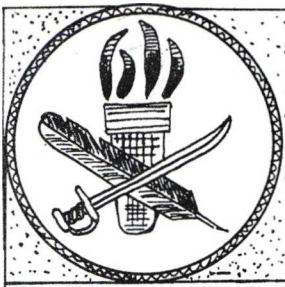
"Lølla" er å finne nede i fyrrommet, og så forfjanset blir hun av denne sentringen fra Tvedt at ballen skvetter inn i fyren og eksploderer. Full av sot og skitt er hun nesten ikke til å kjenne igjen, men hun stønner frem: - Hils fyrbøter Eliassen med ønske om en god og varm jul!

Eliassen blåser så av hele kampen for denne gang. Han takker lagene som var med, han takker folk på tribunen. God jul og godt nytt år!

En riktig god jul!

Et fotominne fra FVV's fotoarkiv

Spreng- granaten

*en samtale om et
avdelingsmerke og et navn*

- Det er jo så at vi har fått ett nytt avdelingsmerke, löytnant.
- Ja, jo det er så det.
- Men, vi lurar på hva disse symbolene i merket betyr, löytnant, og personlig vil jeg si at jeg nesten ikke har fått en blund på öynene siden vi fikk dette merket utlevert, det er liksom noe skummelt med dette merket, noe som vi ikke forstår, det skulle vel ikke være noe farlig, vel?
- Nei, - nei da, bare ta det med ro unge mann, så skal vi nok bli enige om dette her.
- Ja, for det må jo være noe rart löytnant, når så mange av befalet ser ut til å være redde for å bære merket.
- Vel vel, som du sikkert, kanskje vet, unge mann, så er du nå ved en administrativ avdeling, og avdelingsmerket viser deg symbolene på dette, ikke sant, fjærpenne ikke sant, og papirkniven, -
- Ja, da så - papirkniv, ja vel, åh - da ble jeg virkelig beroliget - men det er jo noe som brenner bakom der jo, löytnant.
- Jaja, bare ta det helt rolig unge mann, det er alltid noe som brenner bakom, - men i dette tilfelle forstår du, så er det nok bare symbolet på at administrasjons- eller personell-

offiseren brenner litt overflödig papir i papirkurven - -

- Er det virkelig sant, löytnant, ja, nå ble jeg virkelig beroliget -
- Ja, jeg synes virkelig du ser noe blek ut så du kan betrakte deg som "sykemeldt ved tropp" eller "syk på brakka" eller "fritatt marsj og troppstjeneste" eller "helt syk" eller - -
- Kan jeg med andre ord betrakte meg som syk da, löytnant?
- Ja, det er nok best det ja.

- Men det er en ting til vi gjerne må få klarlagt för jeg faller til ro, - er det virkelig så at denne leiravisa vår fortsatt skal hete SPRENG-GRANATEN, ja for det er jo noe som har med kanoner og krig og sånt å gjøre, ikke sant da, löytnant - ?

- Jo, jo - men har De noe forslag til et mere fredlig navn, så skal jeg sørge for at forslaget blir fremmet for rette vedkommende.
- Vi hadde som en overgang tenkt på å foreslå "KULE-PENNEN", men så fant vi ut at "KULE" også fikk oss til å grøsse litt, så vi hadde da tenkt å foreslå at man allerede fra julenummeret av kalte den for "FJÆRPENNEN" - - -
- Bare sånn for å bevare julefreden med andre ord?
- Ja, löytnant.
- Tre - av.
- Takk, löytnant.

"I ÅR REISER VI TIL -

LBAS "

Dette fabelaktige arbeids-
sted og feriested som alle
er så glad i.

SKAL DE VELGE FERIESTED SÅ VELG LBAS - FREDRIKSVERN VERFT. Uten like, hör
uttalelser fra tidligere besøkende:

- - - Helt utenfor det vanlige, puss hver uke som på rekruttskolen, du går ikke
glipp av noe, som intet annet tilsvarende feriested - - -
- - - I sengs om kvelden lørdager kl. 2400 senest. Slår alle andre skoleavdel-
inger og flystasjoner med hensyn til å komme i sengs, derfor: VELG DERES
KUROPPHOLD HER - - -
- - - OPP kl. 0545. Ofte tidligere enn de fleste rekruttskoler, sier forstå-
segpåere. ENDELIG, sier gutta om morgenen, de er fulle av respekt og
glede over dette stedet - - -
- - - JEG ER UTEN ORD, det hele må oppleves, sier en annen. Jeg henviser til
brosjyren: "Forlegningsrom og oppholdsrom er holdt i lyse vennlige farger
og möblert med moderne praktiske möbler." - - -

Har De ennå ikke bestemt DEM? Vel, skriv da til:

Skolerekrutteringskontoret, Akershus festning, Oslo. Eller til
skolen direkte. De får da tilsendt den brosjyre som helt vil over-
tale Dem.

VI SEES TIL SOMMEREN.

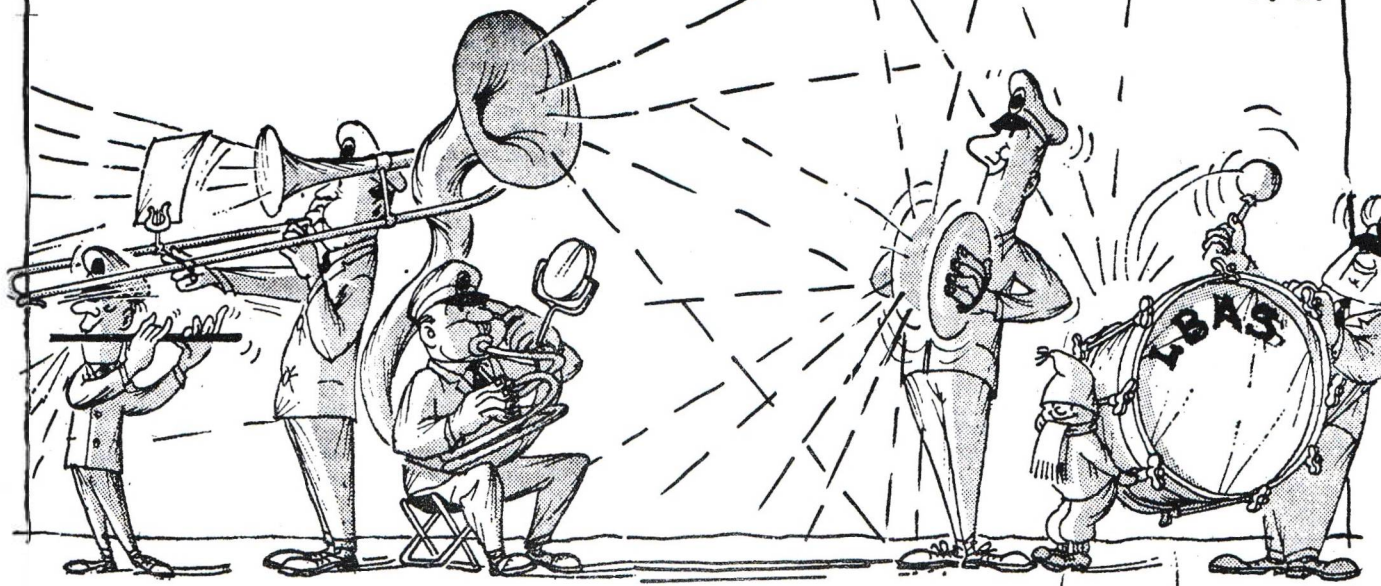
Stasjonens musikkorps har et fint år å se tilbake på. Korpset fyller i grunnen 3 oppgaver, nemlig: 1. Representere stasjonen ved oppstillinger o l, 2. Skape hygge for både militært personell og sivile i distriktet, og 3. Være et viktig ledd i hobbyvirksomheten som jo drives på ymse måter.

Våren er årstiden for hornmusikk, og i mai laget vi et korps på 20 mann. Vi debuterte 17., og vekket stasjonens personell mens hanen gol. Senere på dagen var det barnetog hvor vi stilte i paradeutstyr. Vi kan trygt slå fast at korpset var et festlig innslag. "Låta" var ikke dårlig heller. Utover våren og sommeren konserterte vi forskjellige steder i leiren og Stavern, og avsluttet med en turne til Oslo. Vi fikk mye skryt for musikken; ihvertfall mens vi var der. Hva som ble sagt etterpå, vet vi ikke.

I juli ble UB-kurset avsluttet, og korpset derfor oppløst. Men i september var et nytt gjeng i gang igjen. Nå er vi 23 mann som har 2 øvelser pr uke, og vi har mye morro. Flere ganger har vi spilt foran kinoforestillinger, og det har gått bra etter vår mening. Årstiden nå er jo ellers den stille tid for korps, men vi er i full gang med saker og ting for julearrangementer. I januar sier vi adjø til hverandre, og så er det å sette i gang igjen når det blir nye kurser. Felles for korpsetene vi har hatt, er at medlemmene er kjekke å ha med å gjøre, de liker å spille, og alle går inn for saken så langt tjenesten tillater.

Jeg vil nytte anledningen til å ønske alle i korpset en god jul, et godt nytt år og si "Vel Blåst" for året 1961.

P. B.

God jul
og
godt nytt år
til alle
Fredriksvern
Verfts Venner!

Foto: Yngve Rakke

Foto: Putte Solberg